

Täysistunto

Torstai 14.6.2018 klo 16.00—18.54

11. Lakialoite laiksi kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille ja laiksi rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 25/2018 vp Susanna Huovinen sd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lakialoitteen esittelee sen tekijä edustaja Huovinen, jolle toivotan eduskunnan ja omasta puolestani oikein hyvää jatkoa.

Keskustelu

17.37 Susanna Huovinen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen perustuslain 6 §:ssä todetaan, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. 22 §:ssä todetaan, että julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Nämä kirjaukset ovat linjassa sen kanssa, että Suomi on sitoutunut lukuisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, ja nämä ovat linjassa myös sen kanssa, että Suomi on sivistysvaltio. Ja juuri näistä syistä johtuen nyt käsittelyssä oleva lakialoite on tärkeä.

Meidän keskuudessamme tässä sivistysvaltiossa on ihmisiä, jotka eivät saa apua terveydellisiin huoliinsa ja ongelmiinsa. Tämä ei ole oikein, vaan apua tarvitsevia ihmisiä on autettava. On siis puututtava siihen tilanteeseen, jossa hoitoa tarvitsevat ihmiset jäävät vaille apua. Puhe on siis niin sanottujen paperittomien ihmisten terveydenhuollon järjestämisestä.

Tämä on hankalaa juuri senkin vuoksi, että tällä hetkellä meillä joissakin kaupungeissa paperittomille on tarjolla hoitoa mutta toisissa taas ei. Valtakunnalliset pelisäännöt tarvitaan tähän asiaan. On ehkä kaikkein hankalinta ollut ymmärtää, että koska Suomessa ei tätä lakialoitteessa ehdotettua lainsäädäntöä vielä ole, me emme käytännössä pysty esimerkiksi varmistamaan raskaana olevien naisten ja lasten välttämättömiä terveyspalveluja. Tässä yhteydessä pitää muistaa mainita myös se, että kyse on myös terveysturvallisuudesta, sillä tarttuvien tautien ennaltaehkäisy pitää kyetä hoitamaan oikein.

Tällä lailla turvattaisiin nykyistä paremmin oikeus välttämättömään huolenpitoon ja terveyspalveluihin Suomessa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille, joilla ei ole ulkomaalaislaissa edellytettyä oleskelulupaa tai joille on eräistä ulkomaalaislaissa erikseen määritellyistä syistä myönnetty tilapäinen oleskelulupa mutta joilla ei ole oikeutta muihin julkisen terveydenhuollon palveluihin kuin kiireelliseen hoitoon. Tämä lakialoite on sisällöllisesti suurin piirtein sama kuin viime kaudella täällä eduskunnassa valitettavasti rauen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

nut lakiesitys, jonka hallituksen puolesta täällä esittelin. Kyseessä on siis hallituksen esitys 343 vuoden 2014 valtiopäiviltä.

Näitä tämän lakialoitteen turvaamia palveluja olisivat terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimat lyhytkestoiset terveysterveysturismia, josta virheellisesti esimerkiksi viime kaudella hallituksen esityksen yhteydessä varoiteltiin. Oleellista on se, että terveydenhuollon ammattilainen arvioi aina hoidontarpeen. Lisäksi on muistettava, että moni pitkäaikaissairaus voi johtaa hoitamattomana aivan turhaan inhimilliseen kärsimykseen sekä korkeampiin kustannuksiin, koska jo tällä hetkellä yhteiskunnallamme on vastuu toimia viipymättä kaikissa kiireellistä hoitoa vaativissa tilanteissa. Esimerkiksi voi ottaa vaikkapa diabeteksen: jos se jätetään ihmisellä hoitamatta, hyvin usein saattaa kiireellisesti tulla avun tarve esimerkiksi erikoissairaanhoidon, joka on tietenkin huomattavasti paljon kalliimpi vaihtoehto kuin se, että tämä perussairaus hoidettaisiin asiallisesti sillä tasolla, missä se kuuluu hoitaa, eli perusterveydenhuollon puolella.

Tässä lakialoitteessa tarkoitetuille alaikäisille tulisi järjestää kaikki tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuisina kuin niille alaikäisille, joilla on Suomessa kotikunta. Oikeus terveysterveysturismia, josta virheellisesti esimerkiksi viime kaudella hallituksen esityksen yhteydessä varoiteltiin. Oleellista on se, että terveydenhuollon ammattilainen arvioi aina hoidontarpeen. Lisäksi on muistettava, että moni pitkäaikaissairaus voi johtaa hoitamattomana aivan turhaan inhimilliseen kärsimykseen sekä korkeampiin kustannuksiin, koska jo tällä hetkellä yhteiskunnallamme on vastuu toimia viipymättä kaikissa kiireellistä hoitoa vaativissa tilanteissa. Esimerkiksi voi ottaa vaikkapa diabeteksen: jos se jätetään ihmisellä hoitamatta, hyvin usein saattaa kiireellisesti tulla avun tarve esimerkiksi erikoissairaanhoidon, joka on tietenkin huomattavasti paljon kalliimpi vaihtoehto kuin se, että tämä perussairaus hoidettaisiin asiallisesti sillä tasolla, missä se kuuluu hoitaa, eli perusterveydenhuollon puolella.

Arvoisa rouva puhemies! Nykyisessä tilanteessa meillä on lukuisia ongelmia. On ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuuden toteutuminen, joka tällä hetkellä ei siis toteudu täysimääräisesti. Meillä on epäyhtenäiset käytännöt, ja valitettavasti kunnista tulee viestiä, jonka mukaan kunnat eivät ole ihan selvillä siitä, millainen korvausjärjestelmä nykyisin käytössä on, eli tämä nykyinen järjestelmä koetaan myös kunnissa hyvin epäselväksi. Ja tämän vuoksi pelkät ohjeistukset eivät enää riitä. Juuri siksi viime kaudella toimimme tämän esityksen hallituksen esityksenä tänne eduskuntaan, jossa se valitettavasti raukesi.

Arvoisa puhemies! Kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa tunnustettu oikeus terveyteen ja perustuslaissa säädetty oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon kuuluu kaikille ihmisille. Riippumatta maahanmuuttopolitiikkaan tai kontrolliin liittyvistä näkökohdista valtioilla on velvollisuus turvata jokaisen alueellaan olevan henkilön, myös luvatta maassa oleskelevan, perustavanlaatuiset oikeudet. Kansainväliset ihmisoikeustoimijat, kuten Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea, EU:n perusoikeusvirasto ja YK:n oikeutta terveyteen käsittelevä erityisraportoiija, ovat kiinnittäneet toistuvasti huomiota epäkohtiin, joita monissa maissa liittyy kysymyksessä olevien ihmisten perusoikeuksien toteutumiseen ja oikeuteen saada terveysterveysturismia, josta virheellisesti esimerkiksi viime kaudella hallituksen esityksen yhteydessä varoiteltiin. Oleellista on se, että terveydenhuollon ammattilainen arvioi aina hoidontarpeen. Lisäksi on muistettava, että moni pitkäaikaissairaus voi johtaa hoitamattomana aivan turhaan inhimilliseen kärsimykseen sekä korkeampiin kustannuksiin, koska jo tällä hetkellä yhteiskunnallamme on vastuu toimia viipymättä kaikissa kiireellistä hoitoa vaativissa tilanteissa. Esimerkiksi voi ottaa vaikkapa diabeteksen: jos se jätetään ihmisellä hoitamatta, hyvin usein saattaa kiireellisesti tulla avun tarve esimerkiksi erikoissairaanhoidon, joka on tietenkin huomattavasti paljon kalliimpi vaihtoehto kuin se, että tämä perussairaus hoidettaisiin asiallisesti sillä tasolla, missä se kuuluu hoitaa, eli perusterveydenhuollon puolella.

Arvoisa puhemies! Kuten puhemies jo viittasi, kyseessä on viimeinen iltani tässä salissa, ja haluan sanoa, että tämä lakialoite on ollut minulle hyvin tärkeä ja olen iloinen siitä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

että se jää nyt viimeiseksi valtiopäivätoimekseni näiden 19 vuoden kansanedustajuuden jälkeen, ja haluan kiittää kaikkia niitä kansanedustajia — pyysin yhden per puolue — jotka allekirjoittivat tämän lakialoitteen, ja kiittää teitä kaikkia hyvästä yhteistyöstä ja toivottaa menestystä Suomen kansan parhaaksi tehtävässä työssä.

Puhemies Paula Risikko: Kiitos! [Timo Heinonen: Jos saisi taputtaa, taputtaisin!] — Mikään ei estä.

17.45 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Kun ministeri Huovinen aikanaan toi tämän lakialoitteen, voisiko sanoa, edeltäjän tähän eduskuntaan, uskon, että moni ihmisoikeuskysymyksistä yleisesti välittävä kansalainen ja ehkä ruohonjuuritasolla tämän problematiikan kanssa erityisesti toimivat ihmiset olivat helpottuneita. Erityisen helpottuneita olivat monet kuntapäättäjät, koska kysymys oli nimenomaan lainsäädännöstä, jota kuntapäättäjät tarvitsivat ja ovat näinä vuosina sittemmin tarvinneet, mutta sitä ei ole ollut olemassa, koska lakiesitys silloin raukesi. Haluankin kiittää edustaja Huovista siitä, että viimeisenä valtiopäivätoimenaan — ainakin tällä erää — hän päätti käyttää osaamisensa, aikansa, energiansa ja ehkä ennen kaikkea sydämensä juuri tähän kysymykseen.

Arvoisa puhemies! Käytän oman puheenvuoroni ennen kaikkea helsinkiläisenä edustajana kahdestakin syystä, toisaalta siksi, että juuri paperittomien terveydenhuoltoon ja välttämättömiin palveluihin liittyvissä kysymyksissä Helsingissä on tehty päätöksiä ikään kuin ohi valtakunnan ohjeistuksien, ja toisaalta siksi, että määrällisesti nämä kysymykset koskettelevat ennen kaikkea pääkaupunkiseutua ja Helsinkiä, ja näin ollen ehkä tästä lähete keskustelusta voidaan sitten myöskin lähettää jo viestiä valiokuntakäsittelyyn siltä osin.

Kaikkein arvokkain tietopaketti, joka Helsingissä itse asiassa on koottu, saatiin valmiiksi kuluvan vuoden helmikuussa: laaja työryhmäselvitys ”Paperittomiin henkilöihin liittyvät haasteet, palvelutarpeet ja toimenpiteet”, joka on myös käsitelty Helsingin kaupunginhallituksessa ja jossa on tällä hetkellä varmasti Suomen laajin sekä tilannekuva että esitykset siitä, kuinka meidän tulee toimia tämän kysymyksen kanssa laajemmin sekä tämän lakialoitteen sisältämissä kysymyksissä että myös monissa muissa seikoissa.

Poimin nyt ihan muutamia lukuja tuosta raportista, jotta ymmärrämme mittaluokan, josta puhumme, tai toisaalta mittaluokan, josta emme puhu, koska tämä keskustelu saa usein sävyjä, joista katoaa mittakaava kokonaan.

Meillähän on ollut toki vuosina 2015—2017 poikkeuksellisen paljon turvapaikanhakijoita, niin kuin on ollut koko Euroopassa — tosin Euroopan luvut kalpenevat kyllä monien muiden, huomattavasti meitä vähemmän vauraiden maiden lukuihin verrattuna, joten tätäkään ei pidä liioitella. Toivon, että emme käytä sellaisia sanoja, kuten ”aalto” tai ”tulva”, koska ne antavat aivan väärän kuvan siitä, mistä ihmisten liikkuvuudessa oikeastaan maailmassa on kysymys.

No, jos me katsomme sitten tätä paperittomien kysymystä ja sitä, millaisia lukuja me täältä löydämme, niin viime joulukuussa sisäministeriö arvioi, että Suomessa oli 2 300 turvapaikkaprosessissa paperittomaksi jäänyttä, joista pääkaupunkiseudulla vähän yli 1 000 ja heistä suurin osa Helsingissä. Tämän lakialoitteen ajankohtaisuutta ja tärkeyttä kuitenkin alleviivaa se, että lukumäärä tulee tämän kuluvan kalenterivuoden aikana kasvamaan ja se kasvaa koko ajan, koska arvioidaan, että tämän kuluvan kalenterivuoden aikana noin 8 500 henkilöä saa päätöksensä joko ensimmäiseen hakemukseensa tai sitten jatkokäsittelyssä eri oikeusasteissa. Voitaneen ennakoida, että paperittomien henkilöiden ainakin ly-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

hytaikainen oleskelu Suomessa lisääntyy, ja näin ollen tarvitsemme nimenomaan kunnille ohjausta ja pelisääntöjä.

No, mitä Helsingissä sitten on tehty, ja mitä me olemme siitä oppineet ja mitä voimme myös tämän lakialoitteen käsittelyssä hyödyntää? Helsingissä ensin linjattiin kaupunginhallituksen toimesta niin, että ensiapuun ovat oikeutettuja kaikki ja raskaana olevat naiset ja lapset välttämättömiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Sitten tätä oikeutta, joka ensin rajattiin lapsiin ja raskaana oleviin naisiin, laajennettiin koskemaan kaikkia. Nämähän ovat suosituksia, jotka ovat olleet THL:ltä, lukuisilta järjestöiltä, lääkärijärjestöiltä, terveydenhuollon järjestöiltä ja erilaisilta maahanmuuttojärjestöiltä. Kyse on niin inhimillisyydestä kuin myös turvallisuudesta, tarttuvista taudeista ja niin edelleen. Edustaja Huovinen eritteli nämä seikat täällä erinomaisesti.

No sitten, mitä tämä kaikki on maksanut? Sitä me usein haluamme kanssa kuulla. No, tästä raportista, joka Helsingissä on siis helmikuussa kaupunginhallituksessa hyväksytty, voidaan lukea, että arvio kustannuksista vuodelta 2016 on noin 40 000 euroa ja varautuminen tälle vuodelle 2018, kun lukumäärät tietysti ovat kasvaneet, on noin 400 000 euroa — siis 400 000 euroa Helsingissä budjetin ollessa kokonaisuudessaan reilusti yli 4 miljardia. Eli me puhumme sekä lukumäärällisesti kuitenkin aika pienestä joukosta ihmisiä että kustannuksellisesti vaatimattomista kustannuksista. Uskoisin, että jos kustannuksia vertailtaisiin esimerkiksi kustannuksiin tarttuvien tautien leviämisestä, jotka me olemme jo pääosin voittaneet, niin me pääsisimme kyllä aikamoiseen kustannushyötyyn, jos joku haluaa erityisesti sitä tässä käsittelyssä painottaa.

Arvoisa puhemies! Uskoisin, että kunnat todella tervehtivät tätä ilolla, jos saavat linjauksen tästä asiasta. Tämä on ollut vaikea asia, ja olen itse istunut Helsingin kaupunginhallituksessa kollegaedustaja Silvia Modigin kanssa lukuisia kertoja näitä asioita pohtimassa. Koimme todella voimattomuutta, että valtiolta ei tullut ohjeistusta ja oli toimittava ikään kuin omin nokin, mutta olemme tietysti helsinkiläisinä tästä jossain määrin ylpeitäkin.

Aivan lopuksi haluan sanoa, että kyllä edustaja Huovisen valitettavasti meidät nyt jättäessä tulen omalta osaltani — ja uskon, että monet kollegat tähän yhtyvät — vahtimaan tarkasti sitä, että tämä lakialoite ei jää eduskunnassa jonkinlaisen prosessin jalkoihin vaan etenee. Niin kuin sosiaalidemokraatit tapaavat sanoa, me emme lepää ennen kuin se on käsitelty ja saatu järkevät pelisäännöt tähän sekä ihmisoikeus- että turvallisuuskysymykseen. Niin kuin Susanna tykkää laulaa: ”Me käymme taisteluun puolesta ihmisoikeuden.” — Kiitos.

17.52 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Ensimmäisiä aloitteitani kansanedustajana oli terveyspalvelujen turvaaminen Suomessa myös paperittomille lapsille. Minusta se oli hyvä tapa aloittaa työ eduskunnassa. Vaikka paperittomuus sinällään on suomalaisessa yhteiskunnassa verraten uusi teema, vaatimus universaalista oikeudesta terveydenhuoltoon on ollut alusta saakka työväenliikkeen ohjelmissa. Paperittomien terveydenhuolto ei nimittäin ole mikään marginaalikysymys vaan se, mistä kaikki sai alkunsa. Ei Suomea tehty silloin, kun Helsingin herrat juhlivat itsenäisyysjulistuksia. Tämä maa syntyi, kun ihmiset alkoivat pitää huolta toisistaan yli oman lähipiirinsä ja sukunsa. Alusta saakka kansanterveysyön ytimessä oli nimenomaan lasten ja raskaana olevien terveyssuojelu. Edelleen tänä päivänä, kun suomalaiset auttavat köyhempiä maita luomaan terveysjärjestelmiä, työ aloitetaan lasten ja raskaana olevien terveyssuojelusta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

Arvoisa puhemies! Tulen poliittisesti aktiivisesta suvusta. Se tarkoittaa, että vanhempaini, isovanhempani ja heidän vanhempansa ovat tehneet työtä ja uhrauksia sen eteen, että kaikki pääsisivät lääkäriin. Forssan ohjelmassa vuodelta 1903 vaaditaan terveyspalveluja kaikille. Missään kohtaa siinä ei sanota, että tämä kaikki tulisi rajata vain kotikuntaoikeuden omaaviin. Tuolloisessa työväenliikkeessä koko ajatus olisi ollut absurdi.

Arvoisa puhemies! Eivät terveysoikeutemme tietenkään ole vain punikkien ansiota. Toinen vahva juuri on kirkon ja laajemmin kristillisen liikkeen vuosituhantisessa terveystyössä. Se alkoi Jeesuksesta, joka paransi sairaita papereita kyselemättä. Tämä esimerkki vaikuttaa edelleen läpi koko kristillisen maailman, myös Suomessa kristittyjen toimintaan. Kuka tahansa on valmis uhrauksiin ystävän tai perheenjäsenen puolesta. Kristillinen radiokaalius on siinä, että lähimmäisiin lasketaan myös tuntemattomat, että apua tarvitsevaa autetaan, oli hän omaa tai toista seurakuntaa, oli hän omaa tai toista kansaa.

Ymmärrän hyvin, että paperittomuus tuntuu monesta suomalaisesta ja suomalaispoliitikosta edelleen uudelta ja hämmentävältä asialta. Meidän kulttuurimme on niin pitkään perustunut huolelliseen väestönlaskentaan, että kun joku sitten ei ole asianmukaisesti kirjoissa ja kansissa, se tuntuu monesta epämurkavalta. Suomessa keskustelu paperittomuudesta on vielä niin alussa, että monet vasta totuttelevat ajatukseen. On olemassa ongelmia, jotka katoavat, kun vain riittävän sitkeästi teeskentelee, ettei niitä ole olemassa. Paperittomien terveydenhuolto ei kuitenkaan kuulu näihin ongelmiin. Jotta järjestelmämme säilyttäisi universaalin luonteensa, on sitä tältä osin päivitettävä.

Arvoisa puhemies! Tuolloinen aloitteeni ei edennyt. Valitettavasti ei myöskään edennyt hallituksen esitys samalta kaudelta. Toivon, että tällä kertaa menestymme paremmin. Mikäli näin ei käy, asiaan varmasti palataan.

17.56 Silvia Modig vas: Arvoisa rouva puhemies! Oikeus terveyteen on ihmisoikeus, joka kuuluu jokaiselle, mutta Suomessa elävien paperittomien kohdalla tämä oikeus ei toteudu. Paperittomat eivät ole mikään uusi ilmiö, mutta heidän määränsä vain kasvaa hallituksen nuivan ja julman maahanmuuttopolitiikan seurauksena. Tiukentunut maahanmuuttopolitiikka lakimuutoksineen ja Maahanmuuttoviraston tiukentuneet linjaukset jättävät yhä useamman vaille statusta.

Paperittomien tilanne on erilainen eri puolilla Suomea, koska kunnilla on valta päättää palvelujen laajuudesta. Myös siksi edustaja Huovisen aloite on niin tärkeä, että asialle saadaan valtakunnalliset pelisäännöt.

Kotikaupunkini Helsinki — kuten kollegani edustaja Torsti totesi — on toiminut esimerkkinä ja kantanut vastuunsa, kun päätimme viime vuoden lopulla laajentaa paperittomien terveyspalveluja välttämättömiin palveluihin. Aiemmin tämä oikeus oli Helsingissä lapsilla ja raskaana olevilla, kun taas muille luvattiin vain kiireellinen hoito, kuten yhä valtakunnan tasolla pääsääntönä on.

Tämän keskustelun yhteydessä esitettiin pelkoja siitä, miten välttämättömän hoidon turvaaminen johtaisi terveysturismiin, että se houkuttelisi Suomeen kalliita hoitoja tarvitsevia tai kannustaisi jäämään maahan paperittomana, ikään kuin paperittomuus olisi kellekään toivottava ratkaisu. Kuten edustaja Huovinen puheenvuorossaan perusteli ja kuten asiantuntija-arviot osoittavat, pelko on perusteeton.

Jokaisessa vaiheessa, kun olemme Helsingissä laajentaneet paperittomien oikeuksia, on maalattu maailmanloppu. Edustaja Torsti kävi puheenvuorossaan ansiokkaasti läpi avainlukuja Helsingin esimerkistä. Kertaus on opintojen äiti: Helsingin kaupungin virkamiesten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

selvityksen mukaan paperittomien terveydenhuollon kokonaiskustannukset tulevat tänä vuonna nousemaan noin 400 000 euroon. Helsingin sosiaali- ja terveystoimen budjetti on yli 2 miljardia euroa. Iso osa paperittomista oleskelee Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla, ja mitä luultavimmin myös hallituksen toimien synnyttämät uudet paperittomat pääkaupunkiseudulle hakeutuvat. Silti Helsinki yksittäisenä kuntana on katsonut, että sillä on varaa huolehtia ihmisoikeuksista. Helsingin esimerkki kertoo, ettei välttämättömän hoidon turvaaminen ruuhkauta palveluja ja että taloudellisesti kysymys on melko marginaalinen.

Kunpa yhteiskunnan reunalle ajatut paperittomat uskaltaisivat edes hakea tarvitsemaansa apua. Tiukentunut politiikka ja rikollistaminen ajavat paperittomat välttelemään viranomaiskontaktia ja avunhakua. Jos hoitoon mennään vasta, kun tilanne on kuolemanvakaava, se vasta kalliiksi tulee. Isoimmaksi ongelmaksi on meillä Helsingissä muodostunut se, ettemme tavoita heitä, jotka ovat terveyspalveluiden tarpeessa. Paperittomien hoidon takaaminen on olennaista myös siinä, että pystymme ehkäisemään tarttuvien tautien leviämisen. Se on myös meidän kaikkien etu.

Nyt on korkea aika saattaa asia kuntoon valtakunnallisesti. Kuulun puolueryhmäni kanssa lakialoitteen allekirjoittajiin ja kiitän edustaja Huovista aloitteen tekemisestä ja kaikesta arvokkaasta työstänne.

17.59 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Minä myös puolestani kiitän edustaja Susanna Huovista monesta yhteistyön kohdasta ja myös tästä lakialoitteesta. Toki meillä on ollut asioita, joista olemme eri mieltä, mutta useita asioita, joiden eteen olemme yhdessä rintamassa tehneet työtä, ja tämä on yksi esimerkki niistä asioista, joiden eteen jo viime kaudella ministereinä saimme tehdä työtä.

Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa säädetään oikeudesta terveyteen. Nämä sopimukset asettavat minimivelvoitteet erityisen haavoittuvassa asemassa olevien osalta, ja niiden mukaan esimerkiksi naisilla tulisi olla oikeus maksuttomaan synnytystä edeltävään hoitoon, synnytykseen ja synnytyksen jälkeiseen hoitoon. Lapsilla tulisi olla oikeus terveyspalveluihin samoin perustein kuin Suomen kansalaisilla.

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus ihmisarvoiseen elämään ja välttämättömään huolenpitoon. Kun viime vaalikaudella perustuslakivaliokunta käsitteli samansisältöistä hallituksen esitystä, niin silloin valiokunta totesi, että lakiesityksessä oli kysymys ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistasosta, joka kuuluu kaikille. Ajattelen näin, että tämän silloisen lakiesityksen raukeaminen käytännössä tarkoitti sitä, että meillä vähimmäistaso ei ole tällä hetkellä turvattu. Eli perustuslain mukaan valtiolla ja kunnilla on velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, ja tätä velvollisuutta, perusoikeuksiin kuuluvaa velvollisuutta, ei voi sysätä vapaaehtoisuuden tai yksityisen hyväntekeväisyyden varaan tai kolmannen sektorin varaan. Tiedämme sen, että esimerkiksi vapaaehtoisvoimin toimivalla Global Clinicillä tavataan toistuvasti ihmisiä, jotka on käännetty julkisen terveydenhuollon palveluista, vaikka heidän terveydentilansa vaatisi hoitoa, ja terveydenhuollon ammattilaiset ovat epätietoisia siitä, mitä hoitoa nykyisen terveydenhuoltolain puitteissa on mahdollista antaa potilaalle.

Nykyisen lainsäädännön pitäisi turvata kaikille kiireellinen hoitopaikka. Mutta se, mikä on ongelmallista, on se, miten tulkitaan tämä kiireellinen hoito. Se on valitettavasti tulkittu usein pelkästään päivystyshoidoksi. Kaikkea muuta hoitoa vaille jääneiden potilaiden joukossa on esimerkiksi raskaana olevia naisia ja pieniä lapsia, vaikkapa lasten rokotuksia tai raskauden seurantaa. Tämä tilanne on tietysti epäinhimillinen, mutta se on myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

vaikea lääkäreille ja terveydenhuollon henkilökunnalle, jotka sen epävarmuuden vuoksi sitten käännöttävät pois ihmisiä palveluista.

Itse ajattelen, että tämä tilanne on vastoin lääkärin etiikkaa, ja tämä on se perimmäinen syy, minkä takia itsekin olen tämän aloitteen allekirjoittajien joukossa. Eli potilaan yhteiskunnallinen asema ei saisi vaikuttaa potilaan saamaan hoitoon. Lääkärin kannalta on aika kestäväntöntä, että lääkärin ammattietiikka ja terveydenhuollon toimintaperiaatteet ovat keskenään ristiriidassa. Aikoinaan kun lääkärinä työskentelin, omana kokemuksena totean sen, että välillä potilaana saattoi olla henkilöitä, jotka olivat saaneet vamman tai sairastuneet ihan jonkun laittoman tai rikollisen toiminnan yhteydessä, ja ketään ei kuitenkaan jätetä hoitamatta sen takia.

Otan nyt yhden ääriesimerkin — haluamatta rinnastaa paperittomia näihin henkilöihin. Kun Turun puukottajaa hoidettiin pitkään vammojensa vuoksi Turun yliopistollisessa sairaalassa, heräsi aika paljon keskustelua siitä, että miksi häntä hoidetaan siellä nyt yhtä hyvin kuin näitä uhreja tai uhrien auttajia. Mutta se on se lääkärin etiikan lähtökohta. Eli en todellakaan vertaa paperittomia terroristeihin, mutta haluan osoittaa, että lääkärin etiikka lähtee aina siitä potilaan auttamisesta. Jokaisen on voitava luottaa siihen, että lääkäri ei koskaan erottele potilaitaan minkään yhteiskunnallisen tai minkään muun syyn vuoksi, myöskään laittoman toiminnan vuoksi. Toki meillä tulevat sitten maanpetos ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö poikkeuksina tähän, mutta paperittomat eivät ole tässä joukossa. Siksi ajattelen, että paperittomien hoitamatta jättäminen on syvästi lääkärin etiikan vastaista, vaikka he oleskelisivatkin laittomasti maassa.

Tämä hoitoonpääsyn viivyttäminen näissä tilanteissa, jotka on tässä aloitteessa hyvin kuvattu, on myös taloudellisesti lyhytnäköistä. Kiireellinen hoito on aina sitä oikea-aikaista hoitoa kalliimpaa. Esimerkiksi jos jätetään rokottamatta lapsi, joka sairastuu hinkuyskään ja joutuukin sitten kiireelliseen hoitoon, kenties jopa tehohoitoon, niin kyllähän se nyt tulee paljon kalliimmaksi kuin se, että se lapsi rokotetaan.

Ruotsissa paperittomien hoidon laajentaminen samantapaiseksi kuin mitä tässä on esitetty jäi kustannusvaikutuksiltaan alle puoleen arvioidusta.

Totean vielä lopuksi, että myös Lääkäriliittohan on hyvin voimakkaasti ottanut kantaa siihen, että tämä asia pitäisi saada kuntoon.

18.06 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Heti tähän alkuun on varmaan syytä korjata sellainen termisekaannus, että kun täällä puhutaan paperittomista, niin tosiasiaa on kysymys laittomasti tai luvattomasti maassa olevista. [Vasemmalta: Ei ole!] Ja tuo, mitä edustaja Räsänen äsken puhui lääkärin etiikasta, pitää varmastikin paikkansa, että lääkäri ei voi jättää ketään hoitamatta, mutta se on sitten taas aivan eri asia kuin se, että alamme lainsäädännössä tunnustamaan joitain oikeuksia laittomasti maassa oleville, Suomi kun on länsimainen oikeusvaltio, jota hallitaan laillisuuden kautta.

Esimerkiksi turvapaikan hakeminen voi olla oikeus, mutta sen saaminen ei ole oikeus. Jokaisen asia käsitellään viranomaistahon toimesta ja siitä prosessista voidaan käynnistää kaikki käytettävissä olevat oikeusturvakeinot. Sen, joka ei turvapaikkaa saa eikä myöskään oleskele maassa jollain muulla laillisella perusteella, tulee maasta poistua. Tämä on aivan yksiselitteistä ja ymmärrettävää. Jos hän poistuessaan tarvitsee jotain välitöntä lääkärinhoitoa, hänelle se annettakoon, mutta poistumisen tulee olla pääasiallinen tehtävä.

Suosittelisinikin aloitteen tekijää keskustelemaan näistä aiheista ja laillisuusperiaatteen noudattamisesta vaikkapa puoluetoverinsa, entisen sisäministeri Kari Rajamäen kanssa,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

jonka ansiosta tämä esitys aikanaan käsitykseni mukaan pöydälle jäikin. Hänen aikanaan sentään pystyi luottamaan, että myös SDP oli Suomen ja suomalaisten asialla eikä pyrkinyt avaamaan Suomea maailman sosiaalitoimistoksi. [Vasemmalta: Huh huh!]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Myönnän vastauspuheenvuoron, edustaja Huovinen.

18.07 Susanna Huovinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on korjattava edustajan esittämä väite, jossa hän sanoi, että paperittomat ovat aina laittomasti maassa oleskelevia. Siis meillä on erilaisia paperittomia, jotka tarvitsisivat tämän lakialoitteen mukaista apua: esimerkiksi sellaiset henkilöt, jotka ovat tulleet Suomeen opiskelutarkoituksessa tai muusta syystä muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta ja ovat esimerkiksi saaneet oleskeluluvan yksityisen sairausvakuutuksen perusteella mutta joiden vakuutusturva on päättynyt tai se ei olekaan kattava; Suomeen muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä tullut henkilö, jonka kotipaikkaoikeuden käsittely on vaikkapa kesken tai epäselvä. Eli meillä on lukuisa joukko ihmisiä, jotka kuuluvat tämän määritelmän piiriin. Kannattaa näissä olla varsin tarkka.

Ja mitä tulee oikeuteen saada hoitoa: Minusta olisi suoraselkäisempää — jos joukossamme on niitä edustajia, jotka ovat sitä mieltä, että Suomen ei pidä olla sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, joissa turvataan kaikille [Puhemies koputtaa] täällä oleskeleville tietyn tasoiset ihmisoikeudet — sitten kannattaisi kertoa täällä avoimesti, että Suomen pitää näistä kaikista erota.

18.08 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että vaikka osa paperittomista on luvattomasti maassa olevia, kyse on samantasoisesta rikkeestä kuin esimerkiksi ylinopeuden ajaminen. Oletan, että edustaja Mäkelä ei suinkaan ajattele, että meidän pitäisi kieltää terveyspalvelut kaikilta ihmisiltä, jotka ajavat ylinopeutta tai syyllistyvät johonkin muuhun vastaavansuuruiseen rikkeeseen.

Edelleen haluaisin valottaa vähän sitä, mitä edustaja Huovinen tuossa jo puhui näistä esimerkeistä, ketkä kaikki ovat paperittomia: esimerkiksi henkilö, joka on naimisissa suomalaisen kanssa ja odottelee täällä oleskelulupaansa ja on raskaana. Hän ei ole oikeutettu suomalaisiin terveyspalveluihin tänä aikana, ennen kuin hän sen oleskeluluvan perhesiteen perusteella täällä saa. Joissakin tapauksissa paperiton henkilö voi olla terveysoikeuksien näkökulmasta jopa suomalainen, joka on asunut pitkään ulkomailla, siirtynyt sikäläisen terveysvakuutuksen piiriin ja sittemmin paluumuuttanut takaisin Suomeen.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Jos tästä halutaan käydä debattia, niin se avataan nyt. Pyydän nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

18.10 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun hieman vääriäkin tulkintoja tehtiin sanomastani, niin täytyy niitä korjata.

Elikkä tuo edustaja Kontulan lähtökohta siitä, että jotenkin rinnastaisin laittomasti maassa olevat joihinkin muihin rikoksenteijöihin, on väärä. Elikkä en lähtenyt ottamaan tähän kantaa millään tavoin sen teon perusteella vaan sillä perusteella, onko henkilöllä oleskeluoikeus maassamme ja tuleeko hänellä sitä kautta olla oikeus sosiaaliturvaan ja täysiin palveluihin maassamme.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

Kukaan ei myöskään ole kiistänyt lääkärin velvollisuutta hoitaa kiireellistä hoitoa tarvitsevia potilaita. Tällaiseen en myöskään ole ottanut kantaa vaan siihen, laajennetaanko ne oikeudet, jotka laillisesti Suomessa olevalla ulkomaalaisella tai Suomen kansalaisella on, myös laittomasti tai ilman lupaa Suomessa oleville ulkomaalaisille. Tämä on mielestäni kestävä ajatus, jos tällainen laajennus aiotaan tehdä.

18.11 Susanna Huovinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vielä ehkä tähän, että kyllä itse ymmärsin edustaja Mäkelän ensimmäisen puheenvuoron siten, että tämä määritelmä paperittomista oli erilainen kuin mikä se virallisesti on, ja siihen halusin puuttua.

Lisäksi haluan vielä todeta sen, että kun täällä monesti näissä perusteluissa sanotaan juuri tämä, että kyllä kiireellinen hoito täytyy kaikille totta kai lääkärin kyetä antamaan, niin tässä on nyt käytetty tästä aiheesta jo monia puheenvuoroja, joissa on seikkaperäisesti kerrottu, että juuri se on kustannuksiltaan paljon raskaampi tapa hoitaa näitä ihmisiä, joille ongelmia tulee. Se on myöskin inhimillisesti raskaampi tapa. Jos ajattelee itselleen jonkun perussairauden — hoitamatta jätetyn diabeteksen, hoitamatta jätetyn astman, monenlaisia perussairauksia — mikä on se inhimillinen tragedia, joka syntyy siitä, että ihminen ei mistään saa apua, puhumattakaan lapsista ja raskaana olevista naisista?

18.12 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Edustaja Mäkelä, kerron yhden esimerkin. Suomessa ei ole viime aikoina syntynyt hiv-positiivisia lapsia muille kuin paperittomille. Tämä johtuu siitä, että meidän raskausajan neuvolakäytäntöihin kuuluu hiv-testi rutiinina kaikille äideille. Kysymys on sairaudesta, joka voidaan estää, jos lääkitys aloitetaan raskauden aikana, ja testeistä, joiden hinta on todella minimaalinen suomalaisessa budjetissa. Oletteko todella sitä mieltä, että on kestävä tilanne, jos nekin raskaana olevat naiset Suomessa, joilla ei ole papereita, saavat hiv-testauksen raskautensa aikana? Mikä siinä tekee siitä niin kestäväntä?

18.13 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on nyt mielenkiintoinen keskustelu siinä mielessä, että ensin tehdään lakialoite, jossa vaaditaan terveydenhuollon avaamista hyvin, hyvin laajasti käytännössä kaikille, [Vasemmalta: Ei!] jotka saattavat liittyä tähän asiaan, ja nyt käydään esittämään yksittäisiä äärimmäisiä esimerkkejä asioista, joissa voisi kenties noudattaa jonkinlaista harkintaa, mutta eihän silloin tällainen lakialoite ole oikea tapa näiden asioiden edistämiseen, jos tätä avataan näin laajasti.

18.13 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä aloitteessa ei olla avaamassa hyvin laajasti terveyspalveluita paperittomille, vaan tässä puhutaan nimenomaan välttämättömistä terveyspalveluista. Ja mielestäni se oleellinen vastaus edustaja Mäkelän kysymykseen on se, että ei terveydenhuollon henkilökunnan tai lääkäreiden tehtävä ole toimia poliisin tai tuomarina muissakaan tilanteissa, ei myöskään näissä tilanteissa. Ja silloin, kun puhutaan välttämättömästä hoidosta, puhutaan juuri esimerkiksi pikakulasten rokottamisesta tai raskaudenaikaisesta hoidosta, joiden laiminlyöminen saattaa johtaa sitten kiireellisten terveydenhuollon palvelujen tarpeeseen. Esimerkiksi jos lapset eivät saa rokotuksia, niin he saattavat sitten joutua päivystykseen myöhemmin saatuaan juuri sen hinkuyskän — ja tartutettuaan sitä sitten myös kantasuomalaisille ja heidän lap-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

silleen. [Puhemies koputtaa] Eli kyllä tämä suojaa myös kantasuomalaisia, jos pidetään huolta näistä perustarpeista [Puhemies: Aika!] ja välttämättömyyksistä.

18.14 Tiina Elovaara sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myöskin todeta sen, että ”laiton” ja ”paperiton” eivät mielestäni ole synonyymejä. Meillä on Suomessa henkilöitä, jotka ovat täällä laillisesti, joilla on turvapaikkaprosessi esimerkiksi kesken mutta joilla ei välttämättä ole papereita. Siinäkin mielessä tämä on aika sokkeloinen keskustelu. Tuntuu, että maahanmuuttokriitikot monesti haluavat niputtaa tämän sanan ”laiton” alle lähes kaikki maahanmuuttoon liittyvät henkilöt, mikä on hieman ongelmallista, koska jokaisella on omantyyppinen tilanne ja tarina.

Tämä aloite on siitä erittäin ansiokas, että tässä tarkkarajaisesti kerrotaan, perustellaan, miksi juuri näille heikossa asemassa oleville, erityisesti naisille ja lapsille, tulee taata välttämätön terveydenhuolto. [Susanna Huovinen: Juuri näin!]

18.16 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! On ihan selvä, että tässä nyt ehkä jotenkin puhutaan ristiin tai ei ymmärretä, mistä on kysymys. Tämä on verrattain pienelle ryhmälle kohdistettu toimenpide, jolla suojellaan meidän yhteiskuntaa, pidetään ihmiset yhteiskunnan sisällä meidän kaikkien eduksi, jotta yhteiskunta olisi toimivampi, terveempi, inklusiivisempi, välittävämpi. Ja jos sen ohella vielä säästyy turhilta, kalliilta toimenpiteiltä, niin eikö se ole kaikkien etu?

18.16 Pilvi Torsti sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan tässä kollegat käyttivät kaikki hyviä puheenvuoroja.

Alleviivaisin nyt vielä, kun edustaja Mäkelällä oli luvuista ja niiden moninaisuudesta niin paljon kysymyksiä, että tosiaan sisäministeriö on arvioinut joulukuussa 2017, että tämä tarkka luku on 2 300 henkilöä, tämän määritelmän puitteissa, jota tässä keskustelussa paperittomista ja myöskin näistä terveyspalveluista käytetään.

Lisäksi kiitokset edustaja Räsäseläälle hyvästä kuvauksesta siitä, mitä on välttämätön terveydenhuolto, ja sen erittelystä — myös ihan niin kuin lääkärin ammattitaidolla — mitä on terveydenhuollon ammatilaisen tekemä arvio ja millä perusteella näitä tehdään. Siitä tähän tässä on kysymys eikä mistään esimerkiksi minun valtiotieteen tohtori -perusteella tekemistäni arvioista vaan lääketieteen ammatilliselle annettavasta mahdollisuudesta arvioida valtakunnallisten ikään kuin normien puitteissa näitä tilanteita. — Kiitos.

18.17 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä tuohon viimeiseen edustaja Torstin puheenvuoroon: Jos sisäministeriö arvioi, että nyt on 2 500 sellaista henkilöä, jotka tämän piirissä olisivat, niin montako niitä henkilöitä mahtaa olla ensi vuonna tähän aikaan, kun näitä kielteisiä turvapaikkapäätöksiä alkaa lainvoimaistumaan ja näitä henkilöitä ei kuitenkaan käytännössä saada maasta poistettua? Koska ei heitä mikään muukaan Euroopan maa saa poistettua, niin tuskinpa myöskään Suomi.

18.18 Pilvi Torsti sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan oikein, kuten omassa puheenvuorossani totesinkin, tämä lakialoite on juuri siksi erittäin ajankohtainen, että tämän vuoden aikana me tulemme näkemään isomman joukon johtuen Suomen omasta politiikasta ja sen erittäin pitkittyneistä prosesseista, joiden oikeudelliset perusteet eivät myöskään ole näyttäneet kaikilta osin toteutuneen, ja senkin takia ne pitkittyvät.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

Näin ollen on nimenomaan meidän oman yhteiskuntamme kannalta — kuten edustaja Adlercreutz erittäin hyvin kuvasi — kaikkien etu tässä kohtaa luoda yhdet käytänteet, joita kunnat sitten voivat noudattaa. Joillekin meistä se on ennen kaikkea ihmisoikeuskysymys, toisille se voi olla turvallisuuskysymys, mutta ennen kaikkea se on kyllä jokaisen suomalaisen etu, ja sitä on kyllä aika vaikea argumentoida muuksi.

18.19 Susanna Huovinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me kaikki varmasti allekirjoitamme sen, että suomalaisten mutta myös kaikkien täällä olevien ihmisten tulisi olla yhdenvertaisessa asemassa. Tämä lähtee jo meidän perustuslakimme kirjauksesta. En tiedä, onko salissa sitten edustajia, jotka ovat eri mieltä meidän perustuslakimme kanssa tästä peruslinjauksesta. Mutta kun näin on, niin voi hyvällä syyllä kysyä, miksi me emme tässä asiassa kykenisi tekemään lainsäädäntöä, joka turvaisi kaikille kunnille mahdollisuuden tehdä samansisältöisiä ratkaisuja. Nythän ihmiset ovat eriarvoisessa asemassa juuri sen vuoksi, että tätä kansallista käytäntöä ei ole missään tehty, ja nämä erot eri kaupunkien välillä, eri alueiden välillä ovat valtavia.

Ja vielä totean tähän, että tämän lakialoitteen mukaan lain turvaamia palveluja olisivat terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimat lyhytkestoiset terveystalvet — ei siis mikään laaja kattaus, johon tässä keskustelussa tunnutaan viittaavan.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Vielä vastauspuheenvuoro, edustaja Kontula, ja sitten mennään puhujalistaan.

18.20 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillähan on aika paljon muista maista kokemuksia siitä, miten erilaiset terveyslainsäädännöt suhteessa paperittomiin toimivat. Erityisen kiinnostava esimerkki on Espanjan esimerkki, koska Espanjassa muutamia vuosia sitten rajattiin paperittomien oikeuksia terveyspalveluihin, ei niin heikolle tasolle kuin ne Suomessa ovat, mutta kuitenkin heikommalle tasolle kuin mitä ne aikaisemmin olivat. Paikalliset lääkärijärjestöt järjestivät muun muassa tuhansien lääkäreiden mielenosoitusmarseja näitä vastaan, koska kokivat ne niin ongelmallisiksi. Ja aika pian, ei mennyt kuin pari vuotta, arvioissa laajalti pääministeriä myöten todettiin, että tämä oli virheliike, että kustannukset, mitä paperittomien hoidosta tuli, nousivat, koska oikea-aikainen hoito ei enää ollut mahdollista. Kuolleisuus nousi, ja tartuntatautien estäminen kävi aikaisempaa hankalammaksi. Näiden kokemusten pohjalta en voi kuin suositella [Puhemies koputtaa] sitä, ettemme ainakaan samaan suuntaan mene.

18.21 Anders Adlercreutz r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Yhteiskuntaa mitataan sen mukaan, miten se kohtelee heikompiaan, miten se huomioi heitä, joilla on kaikkein vähiten. Siitä tässäkin lakialoitteessa on kysymys. Mutta kyse on myös ihan terveestä itsekyydestä, kuten tässä on tullut moneenkin otteeseen esille. On selvä, että me yhteiskuntana, me suomalaisina, voitamme, jos teemme työtä sen eteen, että kaikki joukossamme ovat osa tätä yhteisöä.

Valtiolla on velvollisuus turvata jokaisen alueellaan oleskelevan perusoikeudet, kuten edustaja Huovinen sanoi. Tämän pitäisi olla itsestäänselvä asia. Me voimme omalta osaltamme nyt vaikuttaa siihen, että Suomikin olisi askeleen lähempänä tätä tavoitetta.

Edustaja Huovinen otti omassa puheessaan esille ne järkisyyt, jotka puoltavat tämän aloitteen hyväksymistä. Edustaja Torsti avasi ansiokkaasti Helsingin kokemuksia. Sairaita

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

kannattaa hoitaa, sairauksia kannattaa ennaltaehkäistä, lapsia kannattaa suojella. Se, että terveyspalveluja tarjotaan paperittomille, ei suojele pelkästään heitä; se suojelee meitä, ei pelkästään taudeilta ja sairauksilta, se ei suojele meitä pelkästään arvomaailmamme rapautumiselta vaan myös korkeammilta kustannuksilta, kuten edustaja Räsänen sanoi. Jos jokin asia vie maailmaa eteenpäin, jos jokin asia vie ihmisyyttä, inhimillisyyttä eteenpäin, se kannattaa tehdä. Siitä on ollut kysymys, kun Suomea tähänkin pisteeseen on rakennettu — olkoonkin sitten, että parempi maailma saattaa olla vetovoimatekijä.

Arvoisa puhemies! Kyynisyys ei maailmaa peri. Hyvät teot sen tekevät, välittäminen sen tekee ja tässä tapauksessa jopa itsekkyyks. Haluan kiittää edustaja Huovista siitä, että hän tämän lakialoitteen myötä osoittaa meille kaikille, mistä kansanedustajan työssä on kysymys. — Kiitos. [Tiina Elovaara: Hyvä puhe!]

18.24 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan kiittää edustaja Huovista. Se on hieno valinta, että edustaja Huovinen on valinnut juuri tämän asian viimeiseksi valtiopäivätoimekseen. Tämä lakialoite on tässä keskustelussa jo perusteltu hyvin.

Pidän erittäin valitettavana sitä, että viime eduskunnan loppumetreillä hyvin pieni joukko edustajia onnistui kikkailemaan tämän asian raukeamaan. Uskon, että se tapahtui vastoin viime eduskunnan enemmistön tahtoa. [Susanna Huovinen: Näin oli! — Silvia Modig: Kyllä!]

Kuten edustajat ovat jo todenneet, kyse on paitsi inhimillisyydestä myös meidän kaikkien — varmaan ymmärrettävästi meidän kaikkien — etujen mukaisista asioista, kuten tarttuvien tautien leviämisen ehkäisystä, neuvolapalveluista raskaana oleville, jotta heidän odottamansa lapset voisivat syntyä terveinä, sen ehkäisystä, etteivät halvalla tai kohtuukustannuksin hoidettavat taudit pahene vakaviksi ja paljon kalliimmalla hoidettaviksi, tai sen estämisestä, etteivät krooniset taudit, kuten diabetes, aiheuta rajuja, vakavia seurauksia, kuten vaikkapa kuolioita ja tarvetta amputointiin.

Kuten edustaja Torsti ja monet muut ovat jo kertoneet, Helsinki päätti hoitaa tämän asian omalla alueellaan. Helsingissä puhuttiin kustannuksista paljon, ja jos olen oikein ymmärtänyt, Helsingin arvio kustannuksista on, että näiden paperittomien välttämättömien terveyspalveluiden kustannukset ovat kaupungin koko terveystalouden noin promillen kolmasosa — tai prosentin kolmaskymmenesosa — mutta toisaalta kun näistä jo moneen kertaan mainituista syistä ne tuovat myös säästöä, niin on vaikeaa arvioida sitten, mikä on se kokonaisvaikutus. Se voi hyvinkin olla myönteinen kokonaiskustannuksiin.

Pohjimmiltaan kyse on inhimillisyydestä, mutta toisaalta kyse on myös siitä, että nykyinen hallitus on muuttanut maahanmuuttopolitiikkaa epäinhimillisempään suuntaan, mikä myöskin sitten on omiaan lisäämään paperittomien määrää. Tätähän ei määrää mikään luonnonlaki, vaan kyse on poliittisesta valinnasta. Tällä hetkellä Suomi hajottaa turvapaikanhakijoiden perheitä mielivaltaisesti, hakee lapsia säilöön kesken koulupäivän, lähettää ihmisiä suurella todennäköisyydellä hengenvaaraan. Median otsikoissa on jatkuvasti yksittäisten ihmisten lohduttomia kohtaloita, ja me kansanedustajat saamme kansalaisilta niistä hätääntyneitä viestejä. Turvapaikkamenettelyn asiantuntijat ovat jo pitkään kritisoineet sitä, että Suomi lähettää ihmisiä hengenvaaraan.

Tänään kyselytunnilla ryhmäni otti esille Migrin toiminnasta tehdyn selvityksen, jonka on tehnyt Migri itse, ja yllätys yllätys, ei ollut huomannut toiminnassaan suuria puutteita, joskin pitkän listan pienempää korjattavaa. No, tämä hallitus on kuitenkin heikentänyt sitä prosessia, jolla turvapaikan tarve selvitetään, esimerkiksi siten, että hakijan oikeusavustaja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

saa työstään kiinteän könttäsumman, jonka johdosta hakijoita avustavat myös sellaiset juristit, jotka eivät tee työtään kunnolla. Turvapaikanhakija ei pääsääntöisesti enää saa oikeudellista avustajaa ratkaisevaan käsittelyyn eli turvapaikkapuhutteluun, joka on kuitenkin koko turvapaikkaprosessin tärkein vaihe, koska siihen pohjautuu paitsi itse turvapaikkapäätös myös mahdollinen valitusprosessi. Myös epäpätevien tulkkien käyttö on vakava ongelma. Jos se menettely, jolla tieto turvapaikkapäätöksen pohjaksi kootaan, ei ole pätevä, väistämättä tehdään vääriä päätöksiä. Tällä politiikalla siis hallitus paitsi ajaa pakkopalautettavia ihmisiä hengenvaaraan myös lisää maassa laittomasti olevien määrää. Jotta Suomi toimisi oikeusvaltion tavoin, meidän todella pitäisi korjata hyvin paljon siinä, miten kohtelemme turvapaikanhakijoita.

Tämän lakialoitteen hyväksyminen korjaisi ulkomaalaispolitiikastamme vain pienen osan, mutta se korjaus on välttämätön. Aivan kuten edustaja Adlercreutz totesi, se on paitsi inhimillistä myös meidän oman etumme mukaista, ja on hyvin perusteltua, että yhtenäisimmäksi käytännön koko maassa.

18.29 Tiina Elovaara sin: Arvoisa puhemies! Katsoin, että on tärkeää olla puhumassa tänään Susanna Huovisen aloitteen puolesta, myöskin siksi, että tällä hetkellä taidan olla salissa ainoa hallituspuolueen edustaja. [Silvia Modig: Ja rohkea sellainen!] Haluan tässä avoimesti todeta sen, että pidän sitä, mitä nykyhallituksen maahanmuuttopolitiikasta on täällä todettu, kohtuullisen oikeana arviona, ja sanon tämän tosiaan hallituspuolueen edustajana.

Suomi kohtasi vakavan pakolaiskriisin, ja tilanne oli silloin hetkellisesti jopa hieman kaoottinen, ja sen seurauksena poliitikot painoivat varmaankin myös paniikinappulaa. Nykyhallituksen maahanmuuttopolitiikkaa voi osa pitää erinomaisena ja osa erittäin huonona. Itse asetun jonnekin sinne välimaastoon, mutta olen ehdottomasti sitä mieltä, että jos jonnekin suuntaan nyt pitäisi liikkua, niin se on nimenomaan tämä suunta, mitä Susanna Huovisen aloitekin osoittaa.

Eli me olemme tiukentaneet politiikkaamme hyvin vahvasti. Me emme mielestäni voi sitä tästä enää tiukentaa olematta epäinhimillisiä. Päinvastoin, meidän tulee astua kohti ihmisyyttä, mennä takaisinpäin, ja siinä mielessä toivon, että ensi vaaleissa valittava hallitus ottaa tämän aloitteen pöydällensä ja vie sen eteenpäin ja että arvioisimme koko turvapaikkajärjestelmäämme kokonaan uudelleen. Siinä on ongelmia, joita tässä ansiokkaasti muun muassa kollega Hassikin toi esiin. Koko turvapaikkaprosessissa on haasteita.

Tässä samalla tuonkin esiin, että valmistelen itsekin parhaillaan lakialoitetta koskien turvapaikanhakijoiden oikeudellista asemaa tilanteissa, joissa he saavat karkotuspäätöksen, vaikka he ovat erittäin ansiokkaasti integroituneet Suomeen, opetelleen kielen, ovat töissä, opiskelevat, heillä on sosiaalinen verkosto. Olen tietoisesti nimennyt tämän lakialoitteen sisuviisumiksi ja toivon, että saan sille kollegoilta tukea sitten, kun siihen lähden nimiä keräämään. Eli haluan myös omalta osaltani kantaa vastuuta siitä politiikasta, mitä hallitus on tehnyt, ja osata myös tunnustaa ne asiat, mitä pitää korjata, ja toivon, että tätä kykyä löytyy myös muilta tahoilta. Tiedän, että täällä on myös kollegoita, jotka ovat toista mieltä, ja heillekin kiitos siitä. Mielestäni on aina arvokasta, että on myös erimielisyyttä ja se tuodaan esiin, eli Mäkelä ja Savio täällä ovat ansiokkaasti myöskin paikalla, ja haluan osoittaa kunnioitukseni myös heidän näkemyksiään kohtaan.

Mutta seison vahvasti Susanna Huovisen erinomaisen inhimillisen lakialoitteen takana ja sanon tässä myös hänelle kiitokset vielä virallisesti aivan kaikesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

18.33 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tämä käsittelyssä oleva lakialoite kuntien velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille ja laiksi rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta, se on siis pääsääntöisesti samansisältöinen kuin hallituksen viime vaalikaudella antama esitys, joka raukesi siis vaalikauden päättyessä. Silloinhan entisellä sisäministerillä, arvostetulla sosiaalidemokraattisella poliitikolla Kari Rajamäellä, oli tässä asiassa suuri rooli, mistä hänelle kuuluu täysi ja lämmin kiitos.

Arvoisa puhemies! Tämän vaalikauden aikana on jo laajennettu laittomasti maassa oleskeleville myönnettyjä sote-palveluita sekä joidenkin kaupunginvaltuustojen tekemillä päätöksillä että myös eduskunnan viime joulukuussa säätämällä lailla, jolla osa kyseisten palveluiden kunnille aiheuttamista kustannuksista korvataan valtion varoista.

Tämä Helsingin kaupunginvaltuuston päätös, josta tänäänkin on keskusteltu, syntyi melko niukalla enemmistöllä, vaikka muun muassa esityksen kustannusarvio oli vajavaisesti laadittu, ja rohkenenkin myös epäillä vahvasti täällä tänäänkin esitettyä arviota vain 400 000 euron lisäkustannuksista. Tulemme myöhemmin varmasti näkemään, mitä ne todellisuudessa ovat — arvelen, että ne ovat huomattavasti suuremmat.

Arvoisa puhemies! Ongelmaksi tämän lakiesityksen ja yleisesti tämän kehityksen kannalta muodostuu se, että tietyt puolueet ovat halukkaita laajentamaan yhteiskunnan tarjoamia peruspalveluita myös niille henkilöille, joilla ei ole laillista lupaa oleskella Suomessa. Tässä ei ole kysymys vain taloudesta vaan myös periaatteesta, nimittäin siitä, kuuluvatko suomalaisten veronmaksajien kustantamat palvelut myös henkilöille, joilla ei ole laillista lupaa olla maassa.

Arvoisa puhemies! Suomessa on nykyään varovaistenkin arvioiden mukaan useita tuhansia laittomasti maassa oleskelevia henkilöitä. Tilanne on muuttunut hyvin merkittävästi siitä, kun tämä viime vaalikaudella tehty hallituksen alkuperäinen esitys on tehty. Perussuomalaisten kanta tähän asiaan on varmasti tullut hyvin selväksi jo edustaja Mäkelänkin puheenvuoroista, mutta todettakoon se tässä vielä kertaalleen pöytäkirjaan: me emme kannata laittomasti maassa oleskeleville tarjottavien sote-palveluiden laajentamista, mihin tällä aloitteella pyritään.

Tilannetta on ryhdyttävä korjaamaan pikemminkin palauttamalla laittomasti maassa oleskelevat henkilöt lähtömaihinsa, sekä tietysti muutenkin on korjattava Suomen maahanmuuttopolitiikkaa siten, ettei laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden määrä enää kasva. Suomen yhteiskuntajärjestelmän tulee nojata laillisuusperiaatteeseen, mihin edustaja Mäkeläkin edellä viittasi.

18.36 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Aloitan korjaamalla edellisen puhujan puheenvuorosta pari pientä epätarkkuutta. Ensinnäkin tämä Helsingin arvio 400 000:sta ei tarkoita lisäkustannuksia suhteessa siihen tilanteeseen, että paperittomille tarjottaisiin vain akuutti terveydenhuolto, vaan siihen tilanteeseen, että paperittomia ei olisi lainkaan olemassa, joka siis ei ole realistinen lähtötilanne. Mikäli paperittomille tarjottaisiin vain kiireellinen hoito, me emme tiedä, mikä kustannus silloin olisi, olisiko se 400 000 plussaa vai miinusta, mutta aivan varmasti se ei olisi nolla.

Toinen epätarkkuus tai ehkä looginen kieppi on ajatus siitä, että me voimme nojata laillisuusperiaatteeseen ja samanaikaisesti jotenkin poistaa paperittomat Suomesta. Näinhän ei ole, koska ensinnäkin meidän mahdollisuuttamme lähettää ihmisiä kotimaihinsa rajaa kansainvälinen oikeus, johonka me olemme sitoutuneet, ja nämä kansainväliset sopimuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

set ovat osa meidän oikeusjärjestelmäämme ja osa sitä laillisuusperiaatetta, josta edustaja puhui.

Suomen kokoisen valtion ei kannata lähteä sille tielle, että me irtisanoudumme kansainvälisistä sopimuksista ja ryhdymme palauttelemaan ihmisiä toisten valtioiden suvereniteetin alueelle. Jos me niin teemme, jollekin valtiolle voi tulla mieleen, että myöskään Suomen suvereniteetti ei ehkä ole pyhä ja koskematon vaan että ehkä sitäkin voidaan lähteä loukkaamaan. Toiseksi, meillä on aika laaja kokemus muista maista siitä, että paperittomien tilanteen ratkaiseminen palauttamalla ei yksinkertaisesti toimi. Huomattavasti meitä vankemmin aseistautuneet, huomattavasti meitä laajemmilla poliisivaltuuksilla varustetut maat eivät ole onnistuneet pitämään paperittomien määrää vähäisenä, lähelläkään sitä tasoa, mitä se on Suomessa ollut.

Tällä hetkellä Euroopassa asuu, elää, tekee työtä, perustaa perheitään, opiskelee todennäköisesti pitkälti toistakymmentä miljoonaa paperitonta henkilöä, ja he eivät ole täällä sen takia, että Euroopan valtiot eivät olisi tehneet kaikkeansa ajaakseen heidät tiehensä, vaan sen takia, että sivistysvaltiossa kansainvälisiä sopimuksia noudattaen ei ole mahdollista toteuttaa sellaisia toimia, joilla rajavalvonta näiltä osin onnistuisi. Tietävästi tämänkaltaista politiikkaa on onnistunut toteuttamaan ainoastaan yksi länsimainen valtio, nimittäin 1930-luvun loppupuolen Saksa, ja minä toivon, että missään vaiheessa me emme ota käyttöön niitä menetelmiä, joissa siinä siellä onnistuttiin.

Arvoisa puhemies! Silloin kun tämä laki, lakiesitys paperittomien terveydenhuollon laajentamisesta, oli viimeksi tässä salissa, pidin asiasta aika monta puhetta ja tein niiden teen aika paljon taustatyötä. Sen yhteydessä myös keräsin paljon aineistoa, paitsi kansainvälisistä tutkimuksista myös sellaisten ihmisten kokemuksia, jotka omassa elämässään kokevat meidän nykyisen lainsäädäntömme kohtuuttomaksi. Minä haluan lukea kolmesta tällaisesta kokemuksesta. Kaksi ensimmäistä on kristillistaustaisessa järjestössä johtavana työntekijänä toimineen Timo Keskitalon keräämiä kokemuksia:

”Kävin keskustelun nuoren afrikkalaisen opiskelijan kanssa. Hän oli käynyt lääkärillä, ja hänellä epäiltiin olevan rintasyöpä. Tämä opiskelija oli käyttänyt perheen säästöt tullakseen Suomeen ja opiskellakseen, jotta hänestä voisi tulla aikanaan koko perheen taloudellinen tuki. Hän ei voinut ajatella opintojen keskeyttämistä ja kaiken rahan valumista hukkaan. Hänellä ei tietenkään ollut varoja kalliisiin syöpähoitoihin Suomessa. Hän päätti antaa syövän tehdä työnsä. Hänelle oli parempi jatkaa opintoja ja kuolla kuin palata kotimaahansa epäonnistuneena.”

Ja toinen esimerkki: ”Maahanmuuttajan ystäväperhe oli käymässä Suomessa. Hän meni perheen pojan kanssa uimahalliin. Poika liukastui märällä lattialla ja löi päänsä lattiaan. Tajuton, verta vuotava poika makasi uimahallin lattialla. Uimahallin työntekijät kysyivät ensin, kuka maksaa hoidot, ennen kuin soittivat ambulanssin. Ennen kuin ambulanssi lähti liikkeelle, ambulanssikuski kysyi, kuka maksaa. Vielä poikaa poimittaessa paareille maahanmuuttajaystäväni joutui vakuuttamaan, että hän maksaa hoidon.”

Kolmas esimerkki tuli tietooni muuta kautta. Käännös tässä englannista suomeen on omani: ”Väkisinmakaamisen jälkeen ei tullut kuukautisia, ja kun tein testin, olin raskaana. En ollut aikaisemmin ajatellut prostituutiota, se on kulttuurissamme hyvin häpeällistä, mutta mitä muuta saatoin tehdä? Abortti on täällä melkein tuhat euroa, Tallinnassakin monta sataa. En olisi ikinä saanut ajoissa sellaista rahaa kerjäämällä.”

Nämä esimerkit kertovat hyvin erilaisesta todellisuudesta kuin missä me laadukkaalla työterveyshuollolla turvatut kansanedustajat elämme. Ne kertovat maailmasta, jossa hen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

kiin jääminen ei ole itsestäänselvyys, maailmasta, joka kuitenkin avautuu vain muutaman kilometrin säteellä tästä salista.

18.42 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Hieman hämmästelen noita edustaja Kontulan puheita siitä, että jonkun maan suvereniteettia loukkaisi se, jos siihen maahan palautetaan sen kyseisen maan omia kansalaisia. Loukkaisiko se Suomen suvereniteettia, jos Suomeen palautetaan suomalaisia? [Anna Kontula: Kyllä, jos Suomi kieltää!] Tosiaankin ihmettelen sitä, jos sanotaan, että ihmisiä palautetaan maihin siten, että he joutuisivat hengenvaaraan, koska sehän on perustuslakimme vastaista ja käsitykseni mukaan toissijaisen suojelun peruste, jos henkilöön kohdistuu tämä ehdoton palautuskielto. Tämäkään ei ole relevantti argumentti keskustelussa.

Nyt kun kuitenkin tämän aloitteen mittakaava on hieman laajennettu keskusteluun yleisemmästä maahanmuuttopolitiikasta, niin täytyy vielä lyhyesti ihmetellä tätä vihervasemiston epäluottamusta suomalaista maailman parhaan oikeusturvan viranomaisprosessia kohtaan. Suomen maahanmuuttopolitiikkahan on jo valmiiksi maailman liberaaleinta. Jos henkilö ei saa Suomesta turvapaikkaa, hän ei saisi sitä mistään muualtakaan. Jos joku on tästä asiasta eri mieltä, kuulisin mielelläni, mikä se maa on ja mihin tämä väite perustuu. Itse asiassa, kun syytetään hallitusta maahanmuuttopolitiikan tiukentamisesta, niin ei siellä juurikaan ole pykälätason tiukennuksia tullut. Hieman on perheenyhdistämisen kriteereitä tarkistettu, mutta siihen se on melkein jäänytkin.

Kun taas sitten Maahanmuuttoviraston päätökset perustuvat muissakin Pohjoismaissa käytössä oleviin maatietoihin ja turvallisuusarvioihin, se, miksi Suomeen tuli vuonna 2015 niin paljon irakilaisia, johtuu käytännössä siitä, että he saivat Suomesta näitä kyseisiä muita Pohjoismaita ja vertailumaitamme helpommin turvapaikan. Nyt kun olemme siirtyneet pohjoismaiselle linjalle, tämä tilanne on muuttunut. Nyt kun tämä ei teille riitä, niin mikä teille riittäisi? Jos kaikkien näiden prosessien jälkeen ei saa suojelua, kaikkien näiden valitusten, kahden oikeusasteen käsittelyiden, uusintahakemusten jälkeen ei saa suojelua, niin mitä sitten pitäisi tehdä? Ehdotatteko järjestelmän romuttamista niin, että kaikki hakukkaat nyt yleisesti ottaen Suomesta saisivat turvapaikan subjektiivisen oikeuden perusteella? Ainakin yritätte parhaanne mukaan vesittää tätä järjestelmää.

18.44 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkelä ei ilmeisesti kuunnellut sitä, mitä äsken puhuin, kun luetteloin kohtia, joissa hallitus on huonontanut sitä menettelyä, jossa turvapaikan tarve selvitetään, siten, että niiden asiaperusteiden, joihin päätös perustuu, paikkansapitävyys on huonompi kuin aikaisemmin. En näitä toista. Edustaja Mäkelä voi, mikäli oikeasti kiinnostaa, lukea ne eduskunnan pöytäkirjasta.

Pyysin tämän puheenvuoron vain osoittaakseni tukeni edustaja Elovaaran idealle siitä, että perustettaisiin tällainen, kuten hän asian ilmaisi, sisuviisumi. Me kaikki tiedämme, että eläköityvän ja eläkeikäisen väestön osuus maassa kasvaa. Se on suuri syy siihen paljon puhuttuun kestävyysvajeeseen, joka on julkisen talouden kestävyyskestoiskuoli tämän hallituksen ja eduskunnan ja vaikka kuinka monen tulevan hallituksen ja eduskunnan aikana. Mielestäni on aivan järjetöntä, että Suomi karkottaa maasta ihmisiä, jotka ovat oppineet suomen kielen ja joilla on täällä työpaikka — ja monilla perhettäkin — vain siksi, että he ovat tulleet turvapaikanhakijoina ja sitten viranomaiset ovat tulleet siihen tulokseen, että he eivät täytä turvapaikan myöntämisen perusteita. Pitäisi olla mahdollisuus myös, niin sanoakseni, ansaita oleskelulupa silloinkin, kun on tullut turvapaikanhakijana eikä sitä turva-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

paikkaa myönnetä. Me tarvitsemme tänne maahan työkykyisiä ja työhaluisia ihmisiä, ja siinä suhteessa kerta kaikkiaan on aika järkevöittää meidän politiikkaamme.

18.47 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Hiukan hämmästelін tätä edustaja Kontulan maalailemaa uhkakuvaa siitä, että mahdollisesti jossain päin Eurooppaa oltaisiin siirtymässä 80—90 vuoden takaisen Saksan politiikkaa kohti. En oikein ymmärtänyt, mihin edustaja Kontula viittasi. Jätän hänen puheensa tältä osin omaan arvoonsa.

Mutta sitä vastoin otan vielä kantaa hänen mainitsemaansa laillisuusperiaatteeseen ja erityisesti siltä osin kuin se koskee laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden palauttamista lähtömaihinsa.

Täytyy tosiaan ensinnäkin muistaa, että esimerkiksi kielteiset turvapaikkapäätökset käyvät läpi erittäin monivaiheisen ja erittäin monia erilaisia valitusteitä sisältävän prosessin, ja uskon, että kun tämä koko prosessi on käyty läpi, niin nämä kielteiset päätökset ovat, ainakin yleisesti ottaen, erittäin hyvin perusteltuja.

Arvoisa puhemies! Hallitus esitti syksyllä 2015 — silloin, kun tämä silloinen maahanmuuttokriisi oli kaikkein pahimmillaan — tavoitteekseen solmia palautussopimukset Irakin, Afganistanin ja Somalian kanssa, jotta näitä massapalautuksia voitaisiin tehdä nopeasti ja tehokkaasti silloin, kun aihetta niihin on. Tässä vuosien myötä on EU:n ja Afganistanin välillä saatukin tällainen palautussopimus aikaan, ja sitä Suomikin voi jatkossa hyödyntää. Mutta sitä vastoin esimerkiksi Irakin kanssa tällaista palautussopimusta ei ole saatu solmittua, vaikka ulkoministeri sitä aikanaan, siis reilut pari vuotta sitten, kovasti lupasikin ja pikaisella aikataululla edistää. Valitettavasti mitään konkreettista ei olekaan saatu aikaan neuvotteluissa, eikä juurikaan ole yritettykään. Sellainen kuva minulle on jäänyt tästä keskustelusta, jota julkisuudessa näiden palautussopimusten suhteen on käyty.

18.49 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Käydään läpi vähän näitä kansainvälisen oikeuden perusteita, kun edustaja Mäkelä niitä kysyi.

Todellakin on niin, että kansalliseen suvereniteettiin kuuluu muun muassa se, että toinen valtio ei voi tuoda ihmisiä taikka esineitä taikka yhtään mitään tietyn valtion hallitsemalle alueelle, ei edes sen omia kansalaisia. Tokikin meillä on myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa jokaisen oikeus palata omaan maahansa missä tilanteessa tahansa. Mutta mikäli henkilö ei itse osoita tällaista halukkuutta palaamisen, niin valtio sinällään voi kyllä sanoa, että ei oteta. Ja siihen ei ole Suomella mitään sanomista, paitsi että Suomi voi irtisanoutua kansainvälisistä sopimuksista ja salakuljettaa ihmisiä lähtömaihinsa. Mutta tällä taas puolestaan on merkittäviä seurauksia meidän kansainvälisoikeudelliseen asemaamme, ja kun on niinkin isoja naapureita kuin Suomella on, niin en lähtisi vakavasti harmitsemaan tätä tietä.

Mikä ylipäättään on ongelmana meidän ulkomaalaislaissa? No, se iso ongelma on se, että se lähtee oleskelulupakategorioista ja ihmiset eivät ole kategorioita. Ulkomaalaiset ihmiset, samalla tavalla kuin suomalaisetkin, yleensä haluavat, tekevät, puuhaavat ja motivoituvat useista asioista eriaikaisesti. Ihminen saattaa samanaikaisesti olla naimisissa, tehdä työtä tai hakea työpaikkaa, opiskella ja olla silti vainon kohteena. Itse asiassa useimmat ihmiset tekevät kahta tai kolmea asiaa näistä yhtä aikaa. Tästä syystä, kun meidän oleskelulupajärjestelmä tunnistaa vain yhden perusteen ja jopa tuomitsee ihmisiä valehtelijoiksi ja järjestelmän hyväksikäyttäjäksi silloin, jos he tuovat esille useamman perusteen, niin kuin normaalin ihmisen elämässä yleensä on useita tekijöitä läsnä samanaikaisesti, se synnyttää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2018 vp

kohtuuttomia tilanteita — siis se, että meidän järjestelmä on rakennettu sellaisille oletuksille ulkomaalaisista ihmisistä, jotka eivät päde ihmiselämään noin yleisesti.

Edustaja Saviolle toteaisin, että olin ilmeisesti vähän epäselvä. Tarkoitus ei ollut olettaa tai sanoa, että kukaan täällä toivoisi Saksan mallia, vaan varoittaa siitä, että ne strategiat, joiden perusteella perussuomalaiset kuvittelevat paperittomuuden ratkeavan, eivät ole toimineet missään muualla kuin natsi-Saksassa. Se ei ole ollut mahdollista missään muualla. Yhdysvallat on vuosikymmeniä valtavilla panostuksilla poistanut maasta paperittomia, jahdannut paperittomia, ja siellä on paperittomia enemmän kuin koskaan. Kaikissa Euroopan maissa tehdään jatkuvasti valtavia ulkomaalaisratsioita, jotta saadaan kiinni paperittomia: pyritään poistamaan niitä ihmisiä aktiivisesti maasta. Ja paperittomia elää, työskentelee, muodostaa perheitä, saa lapsia jokaisessa Euroopan maassa edelleen. Poliitiikan olisi kuitenkin hyvä perustua jonkinlaiseen realismiin ja mielellään myös muiden maiden kokemusten opiskeluun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.